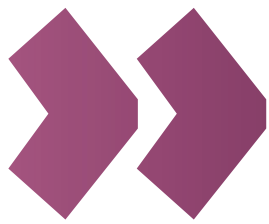

Hóast tað liggja rættuliga nógvir tímar og hampuligt stríð í at skriva túsund síður av krimiskaldskapi, hevur gongdin hvørki verið keðilig ella møðislig, sigur Steintór Rasmussen

MYND: ÁLVUR HARALDSEN

Fordómar trívast allastaðni kring landið. Bæði á gomlum bygðagøtum og í almennum glæsiligum bygningum

Tiltikni dropin

»Horvna rósan« er ein klassisk krimisøga, men fyri bæði rithøvund og lesara kann mentanarumhvørvið, sum søgan gongur fyri seg í, tykjast eins forvitnisligt og dragandi sum sjálv krimigátan.

– Krimisøgum líkt er tað morðgátan, sum skal skapa forvitni og áhugan hjá lesaranum. Men tá sjálvt gallarið sprettur úr einum kulturradikalum progressivum umhvørvi, so er tað nógv spennandi at siga frá. Ikki minst tey villu og veruleikafjaru 80'inum, sum eg kenni væl frá mínum egna lívi, og so tann hámentaða nútíðin, har ávísir samfelagsbólkar hava positionerað seg við sínum sterku meiningum og politiskari ávirkan, sigur Steintór Rasmussen.

– Tað, sum kortini til allar tíðir er áhugavert, eru relatiórnir millum menniskju, og hvussu tann einstaki fótar sær í sínum lívi. Og tað veldst sjálvandi nógv um, hvussu vit uppføra okkum yvir fyri hvørjum øðrum.

– Solidariteturin broytir skap. Kærleiki kólnar, og vit missa áhugan fyri gomlum vinarløgum. Men hvat tola vit av vónbrotum og órætti? Tað er altíð dropin, sum fær bikarið at flóta yvir. Orsök skal vera til okkara vónloysisøði. Hvi vit gerast skaðafróð, hatusfull ella verða rakt av hevnisøku. Tá ið alt verður tikið frá einum, er einans illgerðin og dráphugurin eftir, sigur Steintór Rasmussen.

Svikaráð millum skapandi fólk

Í bókini lýsir Steintór Rasmussen eitt mentanarumhvørvi, sum bæði kann tykist innbjóðandi og spennandi, men sanniliga eisini útihýsandi og køvandi – ja, stundum samanetið um eliterar persónar, stuðulspengar og heiður.

Hvørjar tankar hevur tú gjørt tær um hetta umhvørvi?

– Nógvar tankar og nógvar royndir. Men tað skal kortini ikki skiljast persónligt. Tað eru nógv rættssinnað og dæmlic fólk í tí listaliga umhvørvinum, eisini millum tey fólkin, sum koma á pall í krimisøguni. At summir samfelagsbólkar eru meiri sjálvhátíðarlígrir er ikki nakað nýtt tíðarfenomen. Men stættarstríðið í dag hevur kanska fingið ein annan karakter. Sjálvt millum væl útbúnað og høgt mentaðar akademikarar verður

tosað hvønn annan eftir munni. Vit eru menniskju upp á gott og ringt, óansæð hvar vit eru hugsjónarliga ella politiskt. Eg eri bangin fyri, at partiskar primitivar niðurstøður og svikalist eisini trívist millum virkin og skapandi mentafólk.

– Tað kann ikki vera forboðið at skriva um bókmentafrøðingar, listafólk, rithøvundar, tónleikarar. Hesi eru hvørki verri ella betri enn bindiklubbakonan, sum arbeiðir í fiski ella er gift einum sjómanni. Gerandisdagurin er fullur av lyftisbrotum og mistøkum, men vanlig klára vit at fyrigeva hvørjum øðrum tað mesta. Meiri vandamikil og illgrunasamt verður, tá ið serfrøðin tiltuskar sær vald, sum hon onkusvegna misnýtir ella ikki megnar at umsita. Og tá ið persónlig áhugamál byrja at seta dagsskránna í ráðum og nevndum.

– Í mínum krimisøgum er tað ikki so nógv ein spurningur, hvat eg sjálvur trúgvi ella meini politiskt. Vinstrasinnað fólk hava eisini egin áhugamál. Meiri enn so. Tað finnast sjálvupptikin listafólk, sum hugsa fyrst og fremst um seg og síni. Nepotisma hevur til allar tíðir verið. Helst í hvørjum fólkaræði og sivilisatió. Fyri sovítt eisini snobbari. Sumt verður prísað og viðurkent. Meðan nógvir frálíkir málalarar, rithøvundar og tónasmiðir missa høvdið.

– Tann elitera listin verður vanlig tikin fram um ta meiri fólksligu. Tað snýr seg ikki einans um skapanarhug, men eisini um játtanir og pengar. Oftani er tað meiri navnðið enn sjálv listin, sum hevur týðning. Tað er spell. Fólk skulu sjálv fáa ein móguleika at koma við síni egnu hugsan. Tey flestu munnu vita, hvat tykist vakurt ella kennist gott ella rætt. Og so kunnu vit lata tíðina vera tann hægsta og mest rættvísa dómaran, sigur Steintór Rasmussen.

Í bókini tykjast persónlig sambond at hava størri týðning enn listin sjálv. Hvat hugsar tú um tað?

– Nei, eg veit ikki, um eg hugsi um nakað ávíst. Tað er helst soleiðis, at netverk, familja og vinabond hava nógv at siga. Í summum førum eisini átrúnaður og politikiskur litur. Nøkur verða tikin framum og onnur sett eftir. Tað er ov nógv vit ella tit. Og fordómar trívast allastaðni kring landið. Bæði á gomlum bygðagøtum og í almenn-

um glæsiligum bygningum. Men ræðuligu avleiðingarnar av einum dømandi og líkasælum frændaveldi fari eg at lata lesararnir av »Horvna Rósuni« eiga til góða.

Hevur skrivað seg heitan

Tað eru liðin sløk tvey ár, síðani Steintór Rasmussen skrivaði fyrstu krimibókina, »Deyðin fer í bindiklubb«, og í fjør kom onnur bókin, »Hevndin úr havsins dýpi«. Virkni rithøvundin hevur longu gjørt triðju krimibókina lidna.

Rithøvundin heldur, at hann hevur skrivað seg heitan, og mongu skrivitímarnir hava kenst hugaligir.

– Hóast tað liggja rættuliga nógvir tímar og hampuligt stríð í at skriva túsund síður av krimiskaldskapi, hevur gongdin hvørki verið keðilig ella møðislig. Handlingin, plottið og persónarnir eru komnir til mín, tá ið eg havi sett meg við telduna. Og eg havi notið mangan lötuna. Tað hevur verið ólukksálaga spennandi, men til tíðir eisini hart og eitt sindur ræðandi. Hetta at skula endavenda samfelagnum og royna at koma inn um húðina á mínum høvuðspersónum. Og allatíðina royna at vera erligur og beinrakin í mínum lýsingum. Ja, og at skula skapa og taka liv. Tað er sum at ferðast inn í ein gudaheim. Men so minni eg meg sjálva á, at hetta er bara ein søga, sigur Steintór Rasmussen.

Hann tykist ivaleysur í, at hann er ikki liðugur at skriva krimisøgur.

– Eg fái neyvan steðgað nú. Deyðin er neyvan heilt liðugur at ganga í bindiklubb. So kanska ein ella tvær bókur koma afturat, sigur hann.

Hvussu er lívið sum krimirit-høvundur?

– Tað skjóta svarið er spennandi. Men framvegis kenni eg meiri til eitt liv sum lærari. Eg havi ikki fingið nakra starvsløn sum rithøvundur, og sølan í Føroyum er rættuliga avmarkað. Men eg kann sjálvandi spæla mær við tankan, at bøkurnar eina ferð verða týddar ella filmaðar. So tú kanst spyrja meg aftur um nøkur ár.

Sprotin gav tvær tær fyrstu bøkurnar út, men ikki hesa triðju. Hvi tað?

– Ja, tað er ein áhugaverdur spurningur. Kanska er svarið »Horvna Rósan«.

EYÐUN KLAKESTEIN

Í Keypmannahavn verður ein kendur føroyskur yrkjari funnin deyður, og stutt eftir doyir ein føroysk mentakona undir lögnum umstøðum. Tey bæði kendust og doyggja dag um dag. Hvør er orsøkin til, at tey eru deyð, er nakað illgrunasamt áfatt, og hvar leiða slóðirnar og træðrirnar í teirra viðurskiftum.

Steintór Rasmussen hevur skrivað triðju krimibókina í bindiklubbarrøðini, »Horvna rósan«, og hesaferð stendur nógv upp á spæl hjá høvuðspersónunum í bókini. Umframt at lýsa eitt serstakt mentanarumhvørvi, letur bókin eisini nakrar lagnusøgur upp – søgur við kærleika, sviki og ráðagerðum, sum í evstu avleiðing kunnu føra til brotsverk.

Steintór Rasmussen var sjálvur bitin av hugskotinum og søgugongdini, og tí kendist tað

eisini spennandi at skriva handritið.

– Eg kendi meg heima í stórum pørtum av bókini og fekk livað meg inn í støðuna hjá fleiri av persónunum. Flest allir føroyingar munnu hava eina minni dæmliga síðu. Eisini tey, sum mála vakrar málningar ella skrivur hugtakandi sangir, sigur hann.

– Vangamyndin sigur ikki allan sannleikan. Soleiðis er eisini hjá fólki, sum sita í ábyrgdarfullum stórvum ella skulu varða av mentanini og listini í landinum. Frændaveldi ella ein sokallaður vina- og kenningapolitikkur er ikki nakað nýtt fyrbrigdi í Føroyum. Tað kann sjálvandi vera freistandi at seta nøvn og andlit á fólkin í søguni. Men spyrst tú meg, so er sjálvandi talan um íspunnar veruleika. Eg royni at lýsa eitt samfelag og eina mentan, sum vit øll eru við til at mynda, sigur virkni rithøvundin í Klaksvík.